

На томе I-вом саставу утврђена су начела друштвеног делања и закључено је било да основна намера, израде пројекта статута г. г. Милош Милошук, Ђоста Пригоровац, Алекса Стојковић и Чед. Мijatовић.

На другом саставу 10. новембра 1868. године прочитан је пројекат друштвеног Устава. Пошто је претресени, извођен и допуњен, прихваћен је са решењем да се сипроведе г. Министру финансија на одобрење.

На трећем саставу 4. децембра 1868. год. прочитана је молба г. Министру финансија, којом је сипроведе на одобрење „Устав Друштва за пољску привреду“. Том молбом покретачи су молбили:

1. да се бесплатно печата све што Друштво, сходно Уставу свом, издавало буде;
2. да се даде годишња помоћ у износу бар по 500 ff и као и Ученом Друштву;
3. да му се да стая за сиснтај канцеларија, уредништва и остало;

4. да немца и аманете, које Друштво шаље или који Друштво долазе, поште несе бесплатно;

5. да се да покланица за унос свих пољопривредних справа и потреба, без наплате буржунци и осталих такса; и

6. да може на државним земљиштима у Топчидеру и Ђубчеву изградити пољопривредне огледе.

По овој молби донесено је решење и Г. Министар финансија писмом својим од 13 Јануара 1869. год. Е.Р. 3636/68 известава „Друштву на уставности Друштва за пољску привреду“ решење, да је Правителство одобрило да се „Друштво за пољску привреду“ установи и да је поднесени му Устав Друштва поновио (13 Јануара 1869. год.) За тријезну помоћ, издаје је молба учинити предлог законодавној власти, и то тек онда, кад Друштво ступи у живот — кад се конститираше и отпоче радње, па се као такво за помоћ обрати.

Све што је дотле рађено било је припремање, стварање Друштва, и 26 Јануара 1869. год. изабрана је привремена управа у којој су били:

За председника г. Милоша Спасач; за секретара и уредника Теодора г. Милош Милошук а придодао му у помоћ г. Арса Ристаћ одборник; за благодјелника г. Чед. Мijatовић; за одборнике: г. др. Јосиф Панчић, Франца Висетска, Крста Петровић, Арса Ристаћ, Серафим Станковић и Ђоста Пригоровац. Тога дана је мисао о установљењу Друштва постала дело; тога дана је и не осорни ступило у живот „Друштво за пољску привреду.“ За ову токовицу дугеко нестало благодарности творцима немца, а међу њима највише уваженом старина г. Милошу Спасачу; јер је он први ови мисао и покренуо.

Од тада отпочиње делање Друштва; отпочиње рад Друштвене управе.

Тешко бреме старина да се Друштву осигура оставља, управна Друштвена драговоља је и са патриотским осећањима примила на се, не занурила ни од каквих тежак, које свакоме предузећу у првим данима које точак правалног времена и разликама.

Прва привремена управа друштвена склопљена из људи које сам већ именован; из људи пуни енергије, љубави и самопожртва у нестакну идеју, имао је да своје делање упути правцем којим ће се најдуготрајније постави циљ, који је Друштво у свом Уставу обавезало; ради кога је и установљено.

Значајно је, шта је све у Уставу као циљ друштвени успесно!

Значајно је с тога да се види; да се измери и оцени, колико је патриотизма у људу, који први покренуће, припремне и осповање Друштво, који и данас тожи и ради на остварење онога циља који је обавезан пре 30 година.

Да сам у овој прилици и на овом месту дознам да се тој потреби одужи.

Дакле оно шта је успесно у „Уставу Друштва за Пољску Привреду“ у одељку I-вом.

„Застава и циљ Друштва“

§ 1.

„Ради унапређења пољске привреде, т.ј. земљоделства, сточарства и шумарства са свима њеним гранама у нашој отаџбини, установљена се у Београду Друштво, које ће као самостална правна личност према овде наведеном, а у §. 2. ближе одређеној целим радити под називом: „Друштво за пољску привреду.“

§ 2.

„Циљ је овога Друштва, да се у нашој отаџбини унапреде и распростране сва знања о пољској привреди.“

Прена овом у раду Друштва стада:

1. Да издаје лист за пољску привреду.
2. Да издаје повремене списе за пољску привреду, у коме ће се јавности предводити оне расправе и испитивања, која ће осветлити стање наше пољске привреде и која су иначе оштег научном садржава.
3. Да издаје популарне књиге за распрострањавање најважнијих пољскопривредних знања.
4. Да испитије прилике у којима се наше земљоделство, сточарство, и шумарство налазе и да тражи пута и начина, како да се негодима и сметњама докоче.
5. Да изучава у нашој отаџбини земљаштво, биље и животиње по свима одношајима, који су узвиђи, да се изаува о пољској привреди унапреди.
6. Да расписује, доустјеђи и издаје награде ради завођења напреднијих начина радње по свима гранама пољске привреде.
7. Да се стара о усавршавању справа за пољску привреду, као и о томе, да се ове и у самој отаџбини нашој изграђују.

8. Да приређује излоге производа по свима гранама пољске привреде и да одређује награде онима, који шта најбоље произведу, и

9. Да промишља и ради о свима остацима стварања, које спадају у струг Друштвене радње“.

Осим овога стављено је у дужност Друштву још §. 4. тач. 4. „да чини издаје предлоге у интересу пољске привреде и отаџбина“ а тако исто и §. 5. да „Оним дужности, које на цели друштвени институт (§. 2.) Друштво даје, на позив Министар финансија, своје мишљење о питањима која се тичу пољске привреде“.

За овако огромни задатк, нарочито у времену, када се у нас о напредној пољској привреди није ни појма имало, потреба је била јака материјална и морална подпора. Ову је потребу унедела прва друштвена управа, и свесна тога да су за остварање Друштва неопходно потребна што јака материјална средства и што већи број чланова, прва јој брига беше, да се молбом обрати г. Министру финансија за помоћ која је раније тражена, а нарочитим штампањем позивања да се позову сви пријатељи пољске привреде на унос у чланство.

Ко зна шта би било, и да ли би се ова успесно, и поред најбоље воље, могла одржати да се није влада овако предуредљиво одозвала молби друштвеној и да није овластила Г. Министру финансија:

1. да може „Друштво за пољску привреду“ као помоћ од стране државе издати за 1869. рачунску годину до 200 дуката из кредита одређеног буџетом на потпомагање земљоделства, шумарства и рударства;

2. да може допустити Друштву да на земљиштима правител. у Топчидеру и Ђубчеву, а снагом дотичних завода чини оште пољскопривредне; и

3. да може бесплатно уступити Друштву, у коме од правителствених здања неколико соба за његово смештеније.

Прена раду, које је Друштво развило у свима правцима, вајере у Уставу а доцније у Правилника, обележеном циља, материјална средства, којима је Друштво до 1871. год. располагало, била су недовољна, с тога се тада обратило молбом за повећање државне помоћи на 1000 дук. цес. Све до 1892 год. толику је помоћ и узимало а у 1892 г.

повešana mu je pomoh novčana na 20.000 dinara a sada ukinua 25.000 dinara.

Za ovako izdatnu novčanu pomoh Društvo, od njegovog postanka pa do današnjeg daha duboka zahvalnost pripada rodoljubivim vladama, jer su se sve, sa najvešom gotovinu, trudiale da se onastava Društva s te strane osigura.

Svajan odin prijatelja, koji se u prvo vreme tiskame za članove Društva, narocito za članove pomogate, te svojim uzovima uvešame materijalnu pomoh drzavnu, posteniora je rad Društva.

Osebaštiji jaku potrebu za što vešim brojem članova redovnih, koji ka svojom saradnikom pomohi da se usled Društva što jace razvije, predloženi su višrednoj zboru, koji je sazvan 11. maja 1869. god. da rad pripremeke upravno odobri i stalnu izbore, pored članova osnivača još i ova lica: g. Dr. Janko Šavarić, Josko Pećih, Jovan Bešić, Jovan Esker, Antonije Kragujević, Ivan Protih, Radojica Šarčević, Stevan Matić, Borje Rišuković, Dr. Avram Medović, Jovan Draganić i Dr. Borje Radić.

Iz godine u godinu Društvo se staralo da kolo svojih članova prošira. Blizko je brojno prešale članova bilo kroz svih 30 godina, vidia se na ovog prešale:

goda je u god.	č	l	a	n	o	v	a
	dobrot.	u	g	e	m	e	l
1869	—	2	—	23	314		
1870	—	5	6	34	437		
1871	—	5	5	37	434		
1872	—	6	5	37	536		
1873	—	6	6	42	543		
1874	—	6	8	44	553		
1875	—	6	10	54	517		
1876 i 1877	—	6	10	55	525		
1878	—	6	10	55	487		
1879	—	6	11	56	433		
1880	—	6	11	54	409		
1881	—	6	12	70	412		
1882	—	6	14	70	422		
1883	—	4	14	79	426		
1884	—	7	14	90	442		
1885	—	7	19	109	442		
1886	—	9	20	109	456		
1887	—	14	20	114	vezna se		
1888	—	15	21	121	"		
1889	—	19	25	136	"		
1890	—	19	25	136	"		
1891	—	20	26	140	"		
1892	—	21	26	140	"		
1893	4	22	47	144	"		
1894	4	23	47	166	"		
1895	4	31	54	173	"		
1896	5	57	62	173	"		
1897	17	59	62	188	222		
1898	22	89	76	188	223		

Kao god što se Društvo staralo da materijalne izvore za svoj onstavak uveša i osigura tako mu je što mnogo stalo da stече što jace moralne potpore.

Godine 1893. na izričnu molbu Gaznog Zbora blagovolao je primiti pod Svoju molnu zaštitu Srpskog Poloprivredno Društvo *Novogo Velicanstvo Kralja Gospodar Aleksandar I.*

Ovaj svezani monent prosлављава Društvene 30-to godišnjice, zgodna je prilika da Društvo izjavi svoju najdublju blagodarnost njegovom Velicanstvu Kralju Gospodaru na visokom odlikovanju ovoga Društva i da sam uveren da ku pogoditi među va se svetu, zvo, u izraz svoje zahvalnosti, uzvikujemo: *Živeo Najmilij Zastitnjia Srpskog Poloprivrednog Društva Novogo Velicanstvo Kralja i Gospodar Srbije Aleksandar I.*

Tako isto Društvo je sretno što na čelu svojih počasnih članova, među kojima ima i odličnih stranaca, ima najvešeg prijatelja srpske poljske privrede a vlastita, *Novogo Velicanstvo Kralja Milana* komandanta Aktive Bojske i uzvisnuju vater društvenog Zastitnjia *Novo Velicanstvo Kralju Natalju*. I njima Društvo duguje blagodarnosti na najkivama, koje su mu od prvih dana poklavala. Ja se radujem što mi se dala prilika i sada, da s nama zajedno, u znak dubove zahvalnosti i priznava uzvisenje: *Živeo!*

Moralna dobij, koju Društvo uživa time što u redovnih svojih članova ima najvišnjega dostojanstvenika i naučare, — velika je. Svama a najviše onima, koji su se Društvo bilo svojim imenom, bilo svojim autoritetom ili dobrovoljno ponudili ili na poziv odjavali, prilika je da se u ovom svetovnom trenutku izjavi priznanje i zahvalnost. — Svaka im i hvala!

Za lakše i neposredno utištalo Društvo na unapređenje poloprivredne u pojedinih mestima naše zemlje, ovo je još u prvo vreme „Ustavak“ predložilo osnivanje Podružnaka (§ 23.) i odredilo krug njihovog rada (§ 24.)

Pocetkom 1868. god. ustanovila se bila u Beogradu Družina Tehničara u nameri da izdavašme popularnih spisaka i drzavkem popularnih predavašja i sastavaka, tehničkih jezik i tehničko znanje u narodu rasprostare, uzvršala u odjavala.

Ova Družina paskom svojini od 26. febr. 1869. god. izvestila je Društvo za poljsku privredu da je u svojoj godišnjoj sednici zaključila da se spoji sa Društvom za poljsku privredu pod ovim uslovima:

1. Da Društvo za poljsku privredu doda svoje imenu reči „i tehniku“

2. Da ovako spojeno Društvo postoji kao jedno u obziru na svoju administraciju, ali u obziru svoja rada da se podela na dva ravnopravna odelaka: jedan za poljsku privredu a drugi za tehniku.

3. Da svaki redovni član Družine Tehničara bude redovan član Društva za poljsku privredu i tehniku.

4. Tehnička Družina na korist spojene družine prepisi sav svoj kapital u 1321 groš.

Ova predstava podnesena je višrednoj zboru. U II. sednici ovoga zbora, koja je bila 1. juna 1869. god. rešeno je da se predlog Tehničke Družine ne može prijaviti.

Prva Podružnina obrazovana je 23. febr. 1869. god. u Šanđu, a zatim druga 5. marta iste god. u Čacku, dalje su u raznim godinama obrazovane još u Aleksandru Zajčaru, Boševcu, Jagubici, Svržaku, Loozovaku, Vaševcu, Širogu, Petrovcu i Parakvu, no nijedna nije bila sretna da se održi. Neko su prenela u samom početku a neko posle krašeg ili dužeg pokušaja rada. No svizka izglednija najviše su propadale s toga, što nije bilo savršenih ljudi, koji bi ovaku ustanovu umeli postaviti pravim putem njenoga delanja, jer došlo je takvih ljudi u kojoj Podružnina bilo, delte je i postojala.

Podružnina koje i danas postoje ima 37. i to u ovim mestima:

- Kruševacka, u Kruševcu od 29. jan. 1883. god.
- Moravska, u Prišavljinu od 30. apr. 1887. god.
- Obrnovacka, u Obrnovcu od 18. apr. 1890. god.
- Luznička, u Bel. Vodi, od 22. febr. 1892. god.
- Krivčanska, u Negotinu od 1. marta 1892. god.
- Podluznička, u Lašarvcu od 16. marta 1892. god.
- Smidjevacka, u Smidjevu od 28. decem. 1893. god.
- Preševska, u Preševu od 6. januara 1893. god.
- Reševska, u Savladjancu od 25. febr. 1894. god.
- Jolacka, u Jolcu od 1. jan. 1895. god.
- Lučevska, u Lučevcu od 14. maja 1895. god.
- Medveška, u Medveci od 4. febr. 1896. god.
- Grotčanska, u Grotcu od 26. marta 1896. god.

Моравачка у Ивањици од 7 апр. 1896 год.
 Жупска у Александру од 7 апр. 1896 год.
 Угличка у Ужичи од 1 јуна 1896 год.
 Краљевачка у Краљевцу од 2 марта 1897 год.
 Арнашка у Арнау од 29 марта 1897 год.
 Топличка у Прокупљу од 17 априла 1897 год.
 Девичка у Рекоци од 21 септ. 1897 год.
 Моравска у Орловцу од 23 новем. 1897 год.
 Тимочка у Зајечару од 1 јуна 1897 год.
 Сињевачка у Сињеву од 1 јан. 1898 год.
 Сарајевска у Сарајеву од 2 фебр. 1898 год.
 Трстеничка у Трстеницу од 2 марта 1898 год.
 Ступска у Бањуи од 8 јуна 1898 год.
 Пожаревачка у Пожаревцу од 19 апр. 1898 год.
 Деленичка у Рачи од 10 апр. 1898 год.
 Грделичка у Грделици од 11 апр. 1898 год.
 Б. Вапшанска у Б. Вапши од 11 апр. 1898 год.
 Вел. Краљка у Вел. Крени
 Голубачка у Голупцу
 Гор. Милановачка у Гор. Миланов.
 Жичка у Краљеву од 14 јан. 1891 год.
 Ивачка у Ивачу
 Шапска у Шапцу од 8 1896 год.
 Топличка у Варварину од 7 апр. 1891 год.

Од ових Подружја велика већина нема свог земљишта, на коме би се могло завести примерно газдовање. Неколико долазе и главније своди се на посредовање између пољопривредника и Друштва; на приређивање изложба и практичних курсева. Ово двоје: приређивање изложба и практичних курсева, показало је најбоље резултате и оправдало и постојале Подружја и узложени труд и материјалне жртве.

Већке сметње изазо је Друштво у првим данима свога постанка због доказа за смењтај своје канцеларије, књижице, збирке и осталог.

И ако је још 1869 год. г. Министар финансија од владе овлашћен био, да може уступити Друштву у коме од правителствених здања неколико соба за његово смештање, ипак је Друштво у томе трпело велику оскудницу, јер се у државним здањима није могло одвојити онолико докaza, колико је Друштву потребно било.

Кад се Друштво установило, оно је себи за циљ поставило поред осталог и то, да по нареду нашег распрострањене разне савршене пољопривредне справа и машине. И у овоме је влада била у помоћи, јер је прво издала решење, да се све справе што долазе на Друштво ослободују трошку издржава а друго ош је у 1873 год. о државној трошку направила у парку код Минист. финансија један магацин за смештање справа и уступила га Друштву. Овај магацин и данас служи Друштву за речену потребу, и тиме је била подигрена само та потреба, али угодније се више јашла потреба да Друштво има своју зграду за канцеларије, збирке итд. у непосредној близини магацина, јер је ипаче руковање магацином било толико отежано да је било таво рећи и немоћно.

Та и остале околности принудило је Друштво те се по решењу Ул. редовног Главног збора, обратило понова молбом г. Министру Финансија да му уступи потребан простор за подизање зграде одмах више магацина, на да о свом трошку потребу зграду оизда.

На оваку представку г. Министар је молбу узважио 9 децем. 1874 год. ЕЖ 4561 и Друштво се одмах обратило молбом г. Министру Грађевина, да нареди да се ипак и предачу за здање друштвено у подручју му Министарству изрази пославши му уједно и свој програм о потребним просторијана. Кад је ипак и предачу био готов, Друштво је основни предачу, без цена послало тројици надлежних илудуинача. Од предачуна, који су од предачуна добивени, најјестивији и најпробитачији је био г. Ернста Гајдлера. Услед тога одбор је изабрао г. Милована Спа-

сића председника Друштва, пок. г. Јована Растића редовног члана и начедн. Мин. Грађ. и г. Милана Миловаковића благајника да са реченим Гајдлером у погодбу ступе с тим, да се за здање друштвено може платити до 1890 г. а то је нешто више од предачуна Гајдлеровог. Како је г. Гајдлер на ову суму пристао то су речена госнода уговор саставила и нешто га је Одбор одобрио, шта госнода су га, по овлашћеном одбору од 23 марта 1875 г. потписали и грађење здања надзирава. Но како се због терена увидело да се поради веће сталности здања, морају узинити неке промене, што је и учињено, утрпешено је на зграду више 57 г. Тако дакле Дом Српског Пољопривредног Друштва, у коме је оно и данас, творница је ошх патриота, који и Друштво основаше. И за ову тековину поштовности ми аугује захвалност, која се речима не може исказати јер је и то био један важан услов за останак Друштва.

Први годишњи збор а од постанка Друштва VII. на реду. Аржан је у овоме дому 23. нов. 1875 године.

(НАСТАВИТИ СЕ)

ПОД МОТНОМ ЗАШТИТОМ ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА
АЛЕКСАНДРА I.
ИЛУСТРОВАНИ ГЛАСНИК СРПСКОГ ПОЉОПР. ДРУШТВА

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ.

ВЛАДА И НЕДЕЉНО. ЦЕНА ЛИСТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ГОД. 8 ДИНА. НА ОСТАЛ. ДИНА. ДРУШТЕ. ЧЛАНОВЕ ВОМАТАТЕ ЧЛАНОВИ СЕКС ДИНАТЕ. ПОШТОВА. СОН. ИЛИКО. ВОЈВОДИНЕ СРП. КРАЈА. ПАСИ. МАНАСТИР. БЕОГРАД. ЗАПИСИ И УПРАВИ ДРУЖ. ШИМА ДОЗНАЈИ ЛИСТ У ПОДА ДИНА. ДЕС ВОЈВОДЕ ПРЕДСТАВУ УПРАВИ ЗА КРАЈ ГОД. ВАН СРБИЈЕ, НА ГОД. 10 ДИНА. КАН. 3 ДИНА. А. УГ. ИО СРП. ПОЉОПРИВРЕДНА ДРУШТВА И НЕКОЛИ ЧЛАНОВИ КАО И СРБИЈЕ НЕКОГДАШЊИ ЗАШТИТЕ И ЧИСТАВИНЕ. ДОЗНАЈИ ЛИСТ ЗА 5 ДИНА. БЕЛ. 3 ДИНА. А. УГ. ВАН УПРАВИ ПОЉОПР. ДРУШТВА И КАО СЕ ПРЕСТАЈА КОД СВОГ ЗАШТИТЕА ПРВЕО КОЈА. КА. ИЛИ СЕ И ЛИСТ СРБИЈЕ. ПРЕПЛАТА И РУКОПИСИ БЕЗГЛАВУ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕПЛАТУ ПРИМАЈУ И ВОЈТЕ. НА ОСНОВУ НАРЕДБИТЕ ТИШКОЈ ОД 1869. Г. № 204. ВРЕДНОСТИ ДОСТАВЉАТИ ПОСЛ. ВОЈТА ПРЕСТАЈА.

ГЛАСНИК И НЕДЕЉАЦИ:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

УПРАВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Локо, М. М. Савић, Д. М. Савић, П. Т. Тодоровић, А. Живковић и В. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК УРЕДНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕКУЛИЋ

Ч Л А Н Ц И

ПРОСЛАВА ТРИДЕСЕТГОДИШЊИЦЕ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

(НАСТАВА)

Рад друштва

I. *Административни рад.* Цео рад Друштва од његовог постанка па до данашњег дана, кретао се правилима која су обележена најпре Уставом а доцније правилима његовим.

Увођење друштвеним редовима у смислу друштвених правила померавамо у Управној одбору. По Уставу Друштва, који је г. Министар финансија одобрио 13. јануара 1869. год. Швр. 3636/68 г. Управни Одбор, састављен од председника, секретара, благајника и 6 одборника бирао је Главни Збор (§ 28.) из редовних чланова (§ 33.) и то председника, из годиног дана (§ 29.), а тако исто и одборнике, благајника на једну или више година (§ 32.) а секретара на три године (§ 31.) Тако је било све до 23

августа 1872 год. кад је Устав, у неколико измена, добио владалачу потврду. По овако измењеном Уставу председника је из редовних чланова постављао Главн на предлог Министра финансија и то за годину дана, а благајника секретара и одборнике бирао је Збор.

16. октобра 1881 год. Устав је замењен Правилима Српског Пољопривредног Друштва. По овима друштвеној управи састављали су председник, секретар, благајник и 6 одборника, којима се за замену придаје и 3 заменика. Само секретара бирао је Одбор а све остале бирао је Збор на годину дана.

По правилима од 24 марта 1887. и изменама и допунама од 18 фебр. 1888. и 30 јануара 1893 год. која данас важе, Управу друштвеној састављају: председник, потпредседник, дванаест одборника благајник и секретар (ча. 20). Само секретара бира друштвеној управи, а остале чланове управе бира, из редовних чланова, Збор на 3 год. Одборнике бира тако, да свако године поновно одступа.

Административна особље од постанка Друштва било је: председник односно потпредседник са секретаром и благајником.

И ако је административно особље бирао све до 1887

год. na jednu, a od tada na dve godine, Друштво je sretno bilo da se za svoj 30. god. izmenilo na položaju predsednika samo 8. i to ovim redom: 1. M. Galovani Slauski, 2. Atanasije Nikolic, 3. Čeda A. Popović, 4. Sreća J. Popović, 5. Kosta Taušanović, 6. Svetozar Milovanović, 7. Milica Antić, 8. Rama Milosavljević, potpredsednika 9 i to: 1. Aleksa Slauski, 2. Sreća J. Popović, 3. Kosta Cr. Popović, 4. Jaza Jovanović, 5. Aleksa J. Popović, 6. Pera D. Todorović, 7. Jakov A. Marjanović, 8. Milosav Kurović, 9. Mata Jovanović; blagajnika 5 i to: Čeda Mijatović, 2. Sergeje Stanivonić, 3. Milosav Milovanović, 4. Vučko Bogdanović, 5. Vazar D. Todorović, a sekretara 12 i to: 1. Arsa Ristić, 2. Dr. Borje Radjić, 3. Gađa Mitić, 4. Željko Šokoradž, 5. Kosta Taušanović, 6. Aleksa J. Popović, 7. Svetozar Garićević, 8. Dušan Slauski, 9. Sazko Kutićević, 10. Mladutin M. Jovanović, 11. Blagoje Todorović, 12. Slavko Njifić.

Друштвена администрација била је час јача час слабија како је у овој години, јаче или слабије, Друштво долазило у додир, било са задештенима било са приватним лицима.

Како је у којој години била развијена администрација, да ћу се послужити деловним књигама, у којима је унето све што је преко друштвене канцеларије ишло.

Тако дико уведено је:

у 1869	год. везна се
" 1870	" "
" 1871	" 410 предмета
" 1872	" 801 "
" 1873	" 1039 "
" 1874	" 1067 "
" 1875	" 935 "
" 1876 и 1877	" 646 "
" 1878	" 679 "
" 1879	" 805 "
" 1880	" 371 "
" 1881	" 368 "
" 1882	" 815 "
" 1883	" 1585 "
" 1884	" 1369 "
" 1885	" 1935 "
" 1886	" 2532 "
" 1887	" 2874 "
" 1888	" 3015 "
" 1889	" 2810 "
" 1890	" 2550 "
" 1891	" 2880 "
" 1892	" 2806 "
" 1893	" 2730 "
" 1894	" 2812 "
" 1895	" 3000 "
" 1896	" 3921 "
" 1897	" 5700 "
" 1898	" 6447 "

И ово је једна врло лепа слика, како се рад Друштва развија. Из ње се види да је рад Друштва у послу администрације у последњим годинама достигао меру квалитета којег државни надлежници. Из овога се даје извести још и то, од колико је потребе што постоји Српско Пољопривредно Друштво.

105. П. *Практичан рад.* Како Друштво није имало могућности ни другог начина да пробави земљиште, на коме би одлучео свој практичан рад, оно је сваки чим је образовано тражило а добило дозвољу да може на државно земљишту у Товчићу и Љубчићу, чинити огледе. Освај и на овај начин чинило огледе исув могади дати сигурне резултате, на које би се могло наслонити препорука Друштвена за културу извесног усева или за какав бољи начин рада, зато, што огледа исув могади бити под надзором, овога, који је тим огледима одредио намеру. Сигурни ре-

зултати практичних радова друштвених представљени су на друштвеном изложном изиљу у Шпану.

Када је 1869 год. 23 фебруара основана прва Подружјина у Шпану са задатком, која је одређена била Уставом друштвеним, настала је свим силама, да добије од општине потребно земљиште, на коме би завела узгојно газдовање по интуитивима Друштва за пољску привреду.

Општина наоачка угњавалајући циљ Друштва, уступала је у мају 1870 год. Шабачкој Пољопривредној Подружјини од своје земље 50 дана орава, да речено подружјина чини на тој земљи разне пољопривредне опште. Како на Друштво а ни Подружјина немајући толико средстава, колико је вужно да се 50 дана орава земље претворе у угледно добро, Подружјина је само неси део овога земљишта употребила за огледе, а остало је оставило у валовицу. Тако је то ишло до 1872 год. Тада је Друштво довело одлуку да се на извесном делу тога земљишта заведе и општине подзаати *саборство*. Како је Подружјина кратко време постојала и радила, то је свој имавне подружјинско узело Друштво у своје руке 1887 год.

Од тога времена Друштво је највећу пажњу обрађало томе изиљу у Шпану, и покушавало је час на један час на други начин, да од њега створи угледно газдовање. Али како су с једне стране Друштвена материјална средства недовољна била, а с друге пак стране, што није имало школованих и спремиогу управљача, коме би се имале могло поверити да њима управља онако, како то пољопривредна наука тражи, морало се задовољити и онаким резултатима какви су постижани са управљањем оних, којима је имавне поверавано. Тада је стечено убеђење да за угледно газдовање није довољно бити само вредан раденик, него је неопходно потребна уз то још и стручна сирема, а с тога је 1881 год. постављен за надзорника и вођара на друштвеном изиљу г. Светозар Петковић сирмени љак Земљоделског Шумарског Школе.

Трудом овога човека, који је и данас друштвеним чиниош — управатељ добра у Шпану, дотерано је да данас то имавне има сталан сорtimentални љољак, уређен којни расадник и уређене економско добро. Преко 15 година служи ово привредницима онакошњег праја као углед. То им се дала привлика да виде сврхствене сиреме за обдулавање, и да се обузе како се њима рунје.

У колико само Друштво није могло непосредно практичним радом да учине, у толико је јаче у том правцу помагало оне Подружјине, које су имале и стварале угледна изиља за своју околину, а и поједине привреднике, који су се у томе одиновали.

Даља, врло корисна радња Друштва у правцу практичнога обучавања, јесу практична курсови а виструктивне предавања у вези са практичним радом.

Таки курсови и предавања али је праређавало Друштво али његове Подружјине.

Прво инструктивно предавање о раду ручном вршадником било је 1873 год. на изиљу у Шпану, друго вршадником за сточну запрегу, 1880 у околини Београда и тако, према потреби и правликама, праређавана су у разним годинама и местима о разним предметима, вине таквих предавања.

У једно доба Друштво је покушало да за оваква практична предавања спреми нарочите своје *кити економ*, али није успело, јер је за то требало доста материјалних средстава.

Поред побројаних начина утицања на практичан рад, Друштво је много подлагало на подстрепавље — изазивање појединих привредника на увођење практичних и бољег газдовања. У 1890 год. прилику Друштво је почело расписивати награде за увођење ишведних радова. Од тада до сад расписива се награда за оне ишведне радове:

1 За приватну употребу ишведних и сточних пригајућу култура, у вези са дубљим оравањем и правилим ишведном земље, где је то потребно. Награда 150 дна. Могу се такмичити земљопрадници из срезова Јасенички (окр. смеј.)

параћиског (окр. Лупр.) беличаког (окр. јагодни.) и морав. (окр. алекс.) Рок 15 јули 1890 год.

2. За рационалну употребу и прераду млека и то:

а) за стању произвођење доброг сира у већем размјеру који би био масивији и укуснији но што је садашњи тврди сир, и који ће поред тога да буде трајашан и погодан за пренос. Награда 200 дин. Рок за пријаву 1 окт. 1890 год. Могу се такмичити окрузи: хрватски, чачански и ужички.

б) за производњу доброг сира кашкаваца. Награда 100 дин. Рок 1 окт. 1890. Могу се такмичити окрузи: широтски и ирвански.

3. За добру и угодну стају за десет грама крушне сточе с подесним угутарним распоредом. Награда за најбољу 300 дин. Рок 1 окт. 1890 год. Могу се такмичити привредници у окр. ужичком.

4. За правилно подигнут воћњак од једне или више врста воћака с обзиром на избор врсти и сората воћака и пресадица; на правилност растојања воћака, начин presaђивања и негу, а на простору најмање од 1/4 хектара. Награда 250 дин. Рок пријаве 1. септ. 1892 год. Могу се такмичити окрузи: подришки, ваљевски и шабачки.

5. За виноград засађен америчком лозом и окамљен донавим од најбољих врста на површини од најмање 10 ара и с тим, да свака врста лозе буде издвојена. Награда 200 дин. Рок пријаве 1 септ. 1892 год. Могу се такмичити виноделци у срезу крајинском.

6. За правилно засађено и одговарано деташиште (где се разуме и дугерка) на површини најмање од 1 хектара. Награда 100 дин. Рок 1 август 1892 год. Могу се такмичити окрузи: зворнички и ипалевачки.

7. За извршену концацију — уједињење имања у величини најмање 10 хектара, на коме је усавиен систематски укусни ред од најмање 4 усева без угара са сејањем које више бива или с правилном употребом угара. Награда 300 дин. Рок за пријаву 1 јуни 1893 год. Могу се такмичити привредници у Стугу.

8. Ко изведе у расаднику 500 двогодих борића првих или других на посевном земљишту у срезу рамског или гоубачког окр. пожарничком за засађивање исеком. Награда 300 дин. Рок за пријаву до 1 јула 1895 год.

9. Ко на ма којој брској страни, на усамљеној чистиња удаљеној суду, у некомо од ма какве шуме на 2500 хектара, у срезу и округу нишком, подигне 1 хектар вољки сад из семена вештачки сејањем и то мешан најмање беликом, бубром и јасеном. Награда 250 дин. Рок за пријаву до 1 јула 1895 год.

10. За стању употребу вртчане сејанице за стрмице, на површини од најмање 4 хектара која може бити и у више комада. Награда 300 дин. Рок за пријаву до 1 априла 1894 год. Могу се такмичити привредници у округу подришном.

11. За рационално уређен ичеланик са најмање 20 коњица са покретним сајем. Награда 250 дин. Рок за пријаву до 1 априла 1894 год. Могу се такмичити окрузи: ваљевски и подунавски (шумац Београд).

12. За правилно подигнут воћњак од једне или више врста воћака с обзиром на избор врсти и сората воћака и пресадица; даље на правилност растојања воћака, начин presaђивања и негу а на површини најмање од 1/4 хектара. Награда 250 дин. Рок за пријаву до 1 септ. 1894 год. Могу се такмичити срезови добрички и дубачки.

13. За правилно засађено и одговарано деташиште (где се разуме и дугерка) на површини од најмање пола хектара. Награда 100 дин. Рок пријаве до 1 авг. 1893 год. Могу се такмичити сировци: лански и студенчки.

14. За правилно засађено одговарано деташиште (где се разуме и дугерка) на површини најмање 1 хект. Награда 100 дин. Рок до 1 авг. 1893 год. Могу се такмичити сировци крајински и турчакски.

15. За виноград, засађен америчком лозом и окамљен донавим од најбољих врста на површини од најмање 20 ара с тим, да свака врста лозе буде издвојена. Награда

300 дин. Рок до 1 септ. 1898 год. Могу се такмичити привредници из Жупе.

16. За виноград засађен америчком лозом и окамљен донавим од најбољих врста на површини од најмање 20 ара, с тим да свака врста лозе буде издвојена. Награда 200 дин. Рок 1 септ. 1898 год. Могу се такмичити привредници из околине Ниша.

17. За стању употребу пута прашака и окопача у земји са правилним сејањем. Награда 150 дин. Рок до 1 априла 1896 год. Могу се такмичити привредници из Добрича и среза алексовачког.

18. За стању употребу жетелице. Награда 300 дин. Рок до 1 маја 1896 год. Могу се такмичити привредници из Стуга.

19. Првом удружењу у Србији са показаним успехом и резултатом за заједничку изјаву и употребу подоприредних средстава. Награда 300 дин. Рок до коња 1898 год.

20. Који учитељ или учитељски збор може да покаже добро уређену школску башту од најмање 10 ара, у којој ће бити добро подигнута воћна и лозна растлина са предлашком од најмање 10 коњица са покретним сајем. Награда 1 300 П 200 дин. Рок до коња 1897 год.

21. Ко од поткивача одлучи подковање волова да не обављају са савршеним алатом и подкованима диле по модерном начину. Награда 300 динара. Рок до коња 1898 год.

22. Ко постигне најбољи успех у пошумљавању једног хектара живог сејом најлесном или брзином у току од три године тај ће се сди наградити са 200 дин. Рок за пријаву 1 мај 1899 год.

23. За рационално подигнут виноград на песку а на простору најмање од пола хектара с обзиром на припремање и правилно засађивање земљишта, као и на избор подесних сората, живине лозе за ову потребу. Награда 400 дин. Рок пријаве 1 јуни 1900 год.

24. Ко први са успехом засади на живине песку у срезу рамском или гоубачком округа пожарничком 500 двогодих белих или првих борића и озгуи их у добром стању тако, да у вртешу онепавља буду у 5-тој или 6-тој години. Награда 500 дин. Рок за пријаву 1 јуни 1901 год.

25. Ко на ма којој брској страни у срезу нишком на усамљеној чистиња удаљеној суду узаклоа од ма какве шуме на 2500 хектара подигне из семена вештачки сејањем сад на простору од 1 хектара, и то мешан најмање беликом, бубром и јасеном. Награда 400 дин. Рок за пријаву до 1 јула 1901 год.

26. Који се од одгајивача коња у Краљевини Србија са села пријави с писменим уверењем Друштву да је сам одгајио и држао за војну потребу продо два рудна коња затворених боја за пољску артиљерију. Награда 1 пријавиоца 500 и П 400 дин. Рок за пријаву до коња 1903 год.

27. Који се од одгајивача коња у Краљевини Србија из вртешу пријави писменим уверењем Друштву да је сам одгајио и држао за војну потребу продо два рудна коња затворених боја за пољску артиљерију. Награда 300 дин. Рок за пријаву до коња 1904 год.

28. За правилно подигнут воћњак од једне или више врста воћака с обзиром на избор врста воћака и пресадица; даље на правилност растојања воћака, начин presaђивања и негу, а на површини најмање пола хектара. Награда 200 дин. Рок до 1 септ. 1900 год. Могу се такмичити сировци: нишки окр. нишког и белогорачки округа широтског.

29. Ко подигне угодан минијатурни за оно четри врсте пернате живине: кокошке, кураке, гуске и плавке од најмање 300 комада, но тако, да једна или две проваљују прома месени приласма у којима одвајава гачуле и према томе шта се на најближем уред највише тражи а плавка. Награда 300 дин. Могу се такмичити окрузи: подунавски, подришки и пожарнички. Рок за пријаву до коња 1900 год.

Од ових 29 расписаних награда само су 9 досуђено и издато и то:

1. У 1892 год. Јовану Тодоровићу из Јаженице сред пожељног за добру и угодну стају за стогу, 150 дин.
3. У 1894 год. Михаилу Ступаровићу учитељу у Калдјана за уређен печалник 250 дин.
4. Онет у 1894 год. Божи Новаконићу економу из Краљево за учешнице 190 дин.
5. У 1895 год. г. Мелентију Степановићу игуману манастира Радованишине за правилно подигнуте воњак 250 дин.
6. У 1896 год. Азвису Малошевићу из Рогљева за правилно подигнут виноград на подлози америчке лозе 200 дин.
7. У 1896 год. Алекси Нешићу из Бел. Села за стану употребу жетелце 300 дин.
8. У 1898 год. Огњану Луковићу економу из Стањева — Жупа за правилно подигнут виноград на подлози америчке лозе 300 дин.
9. 1898 год. Милићу Милојевићу економу из Горње Драгуже за правилно подигнут воњак 250 дин.

III. *Изложбе*. Не може се спорити, да се на унапређењу полске привреде много може урадити и пререшивањем Изложба. Ову несспорну истину проценили су врло добро сви исти пријатељи Друштва, који га и основаше, јер су у Уставу, циљ Друштвени обележили и тиме „да пререште излоге производа по свима гранама полске привреде и да одређује награде онима који шта најбоље произведу“.

Прву Земалску Пољопривредну Изложбу Друштво је приредило 27 септембра 1870 год. у Крагујевцу.

На овој Изложби учествовало је: 543 излагача са 913 предмета а издато је 135 награда. И ако је ово била прва Изложба, ипак се из ових цифара види, да је Изложба потпуно задовољила и охрабрила Друштво да и даље пројужи рад на пререшивању изложба. Тако је одмах за овом пререшена друга Изложба у Топчидеру 19 септембра 1871 год. и тада је било изложено 954 предмета.

У 1872 год. 24 септ. пререшена је трећа Изложба опет у Крагујевцу и учествовало је 733 излагача са 1257 предмета. Тада је издато на име награда 204 $\frac{1}{2}$ и. и то 102 $\frac{1}{2}$ и. у новцу и голцико у сирамама.

Четврта Изложба пререшена у Топчидеру 29 септембра 1874 год. На овој Изложби учествовало је 455 излагача са 1221 предмета издато је 140 награда у вредности 921 $\frac{1}{2}$ и. и 27 гроша.

После ове Изложбе Друштво за дуго није приредило више ни једну оване врсте. Кад му није било могуће да пререшује Земалску Изложбу, коју је желело о Друштвеној 25 годишњици, и која би одговарала и времену и захтевама, Друштво је у толико више помагало своје Подружнице у пререшивању месних Изложба.

1891 год. Друштво је приредило Изложбу из вокарства у Крушевцу уз округну Изложбу Крушевачке пољопривредне Подружнице, а 1894 у Обреновцу Изложбу говеда домаћег соја. На овој Изложби 263 излагача изложили су 502 грла и то: 85 крава с теладима, 199 јунади до 2 год., 33 јунади преко 2 год., 183 грла: волова и остале гојазне стоке, 32 грла меланца разне старости. Тада је издато у име награда 3687 $\frac{1}{2}$ динара и то: у пољопривредним сирамама 2427 $\frac{1}{2}$ дин. а 1260 у новцу. Ова сума издатих награда најбоље плаћује, како се збиљски жетело, да се овом Изложбом не само изазову привредници на учешће, већ да се доиста и убеде, колико се много подиже на добро гајење и негованье говеда и да се, због тога, ипак ни мало жалела материјална сретства. Тако исто приредило је Изложбу говеда у Свилајанцу 19 и 20 августа 1895 год. на којој је било изложено 519 грла и то: крава с теладима 153, јунаца и јуница 152, бикова и крава без теладн 112, волова и гојазне стоке 102. На име награда издато је 3240 дин. а осим тога и поклоне.

Најзад 14 октобра пр. године приредило је Друштво Изложбу говеда и оваца, из округ тоналчкн. За ову изложбу пријавило се 249 излагача и изложено је: 54 краве с теладима, 156 јунаца и јуница, 63 бикова и крава, 92 вода, свега

говеда 365 грла и 320 оваца и овнова. На име награда издато је у сирамама и стварима 3600 у новцу 1600 свега 5200 дин.

Сен ових изложба, Друштво је приредило инструкторну Изложбу сирама у Шапцу 1890 год. приликом заватске Изложбе, за тим 1892 год у Добричуев утакмицу плугова у ораву, 1893 год. смотру сирама и пробу плугова у раду у Београду и Топчидеру и најзад 14 пр. месеца у Топчидеру опет утакмицу у раду плуговама, дрљачама и ваљачима.

(свршила се)

ВЛАДИ НЕДЕЉНО ПЕНА УПОТУ: ЗА СРБИЈУ, НА ПОЛ. 8 ЛИН. НА ПОЛ. ГОЛ. 4 ЛИН. ДРУШ. ЧЛАНОВИ ПОКАЗАЛИ ЧЛАНОВЕ СРПСК. ДРУШ. КОСТУКА, СРП. ПЕНОМ. КОПИЈИ СТАВ. ПЛАРА, ТАКЕ, НАМАСТЕР. ПЕНА-КОП. ЗАПИСИ И УРАДИ СРПСК. ПЕНА ДИРЕКТАТ ДИСТ У ПОЛ. КИНЕ, АКО ПОМОЖЕ ПРЕДСТАВУ УНАПРЕД НА ЦАР ГОЛ. ВАН СРБИЈЕ. НА ПОЛ. 10 ФРАН. НАМ 5 407. А. СР. 20 СРП. ПОДОБРЕЊЕМА ЗАУЖИВА И ШКОЛЕ ЧЛАНОВИ КАО И СРБИЈЕ ПЕНА-КОПИЈИ ЗАУЖИВА И ЧИТАЊИМА, ДОБЕЉАТ ДИСТ ЗА 6 87. НАМ 3 607. А. СР. КАО ТЕАТРА ПОМОЖЕ ПРЕДСТАВУ И КАО СЕ ПРЕТСТАВИ КАО СВОЈ ЗАУЖИВА ПРЕДО КОГА НЕ ИЛИ СЕ ИЛИ СЛАТЕ. ПРЕТСТАВА И РУКОПИСИ УПУТУЈУ СЕ СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ У БЕОГРАДУ. ПРЕТСТАВУ ПРЖИМАЈУ И ВОЈТЕ. НА СНОБЕР НАЈВИШИ ПРЖИМАЈУ ОД 1899. Г. 8 204. ПРЖИМАЈУ ДРУШТВУ ПОСР ДОСТА ПЕНА-КОПИЈИ.

ГЛАСНИК И НАСТАВА:
СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО

КЊИЖЕВНИ ОДБОР:
Др. М. Т. Лео, М. М. Савић, Д. М. Спасић, П. Т. Тодоровић, А. Живановић и В. Д. Тодоровић.

ОДБОРНИК ГРЕДНИК:
АЛЕКСАНДАР М. СЕНЈАК

Ч Л А Н Ц И

ПРОСЛАВА ТРИДЕСЕТГОДИШЊИЦЕ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

(СРПНИКА)

IV. *Саветодавни и посреднички рад Друштва*, ведник је и неопрекидан од постанка његовог на све до данас. Са развијањем пољске привреде, развијао се и рад Друштва у овоме правцу, да је данас он готово најважнији део друштвеног делања. Мишљења, обавештења и увети по многим и разноврсним питањима на целокупне области пољске привреде, потицала су од Пољопривредног Друштва било да су их поједини припадници и удружења, било Министарство и друга државна надлежства изазивали и тражили, било да их је само Друштво изналазило. Немогуће је овде изнети све предмете по којима је Друштво давало своје мишљење, али по својој важности заслужују да се помену они који су у Друштвеним секцијама расправљени. Тако расправљена су питања

1. О пољопривредној школима;

2. О пољопривредним станицама;
3. О осовном кредиту;
4. О унапређењу винодеља;
5. О унапређењу воћарства;
6. О унапређењу пчеларства;
7. О унапређењу свињарства;
8. О подизању винограда на живине леску;
9. О мерама за унапређење градинарства, живинарства, воћарства и млекарства у околини Београда;
10. О пољску обрађене земље и жетвеног приноса;
11. О гајењу дувана у Србији;
12. О ретудинању извесних речница у Србији.

Осни ових питања, која су расправљана у седницама Друштвеним, Друштво је сазвало 14—19 септембра 1880 год. Повремене Збор овде у Београду, на коме су претресана питања:

1. О мерама за унапређење сточарства с погледом на уређење државне средце. Резерент 4 Чедо А. Поповић;
2. О мерама за унапређење ратарства с погледом на уређење државних добара и систематизације пољопривредне наставе. Резерент г. Коста С. Таушанић;

3. O мерама за унапређење шумарства. Референт г. Александар Стојковић.

Остали спрежљени радови нису ни узимани у претрес због вратког времена. Тако исто, специјално из виноградарства и животињског прогреса су врло важна питања на Збору нишара и виноделца српских, који је био сазван на Сретне 1898 год. у Нишу.

У 1899 год. сазван је био Шљиварско Житарско Збор, који је такође расправљао врло важна питања наше шљиварско житарско трговине.

Посредовање и сарадња Друштва у *набави и разпространу семена и справа*, први је корак деловања на унапређење пољопривреде. Док оно Друштво није постојало ретко је било земљопосед, који је што знао о болим и практичнијим справама, и болим и кориснијим биљкама, а нарочито за сточну храну. Оно је прво почело обавештавати наше земљопоседе о корисности бољих и савршенијих справа; оно је прво почело набављати гвоздене плугове, драпаче, вршаче и остале справе од најпозоријих до најсавршенијих.

Кетива да је у првим годинама ово нило врло дугачко, и то зато што се и о самом Друштву мало у народу знало, а и што за јаче утицаје у овоме правцу није било јаких материјалних средстава. Тек од 1883 год. овај рад Друштва почне се јаче развијати, тако да је последњих година дотерало да је самог семена од дуперке деветице годишње расутро у народ на 10.000 килогра.

Вредно би било, кад би ми време а и просторство овога предмета дозвољило, да понесем преглед свега семена и справа, што је досада Друштво у народ протурјало. Да би овај начин друштвени рад кољико толико расветљао, ја ћу ишети оде бар вредност набављеног и протуреног семена и справа за неколико година, у којима је овај рад узимао већег обима. Тако дакле протурено је:

У 1890 год. семена и справа за	1906/155
• 1891 " " " "	• 32363 20
• 1892 " " " "	• 27780 60
• 1893 " " " "	• 18989 20
• 1894 " " " "	• 23738 35
• 1895 " " " "	• 36354 30
• 1896 " " " "	• 31274 35
• 1897 " " " "	• 28458 35
• 1898 " " " "	• 38014 19

И из ово мало података даје се извести доста тачан закључак о томе, колику је делатност развило Друштво и у овоме правцу утицаја на унапређење пољске привреде у нас.

Исто тако једна врло важна радња Друштва је испитивање и сувијање *биљакосеје зорак* а у последње доба и *сувијање перносепоре*. Прво је Друштво увидело и обратило пажњу на опасност која прети винограду од филексере, а оно је 1876. изабрало нарочиту комисију за проучавање филексере појаве у нас и изналажење мера за њено сувијање. У овој комисији били су г.г. пош. Др. Ј. Панчић, Милутин Савић, Милан Антић и Живо Шокиран. Овај избор одобрила је одјавна влада, и комисија је ставно радила под председанством познатог природњака пош. Др. Панчића.

Из Друштва је потекло *предлог о сувијању Перносепоре*. По томе предлогу а уз обилату помоћ Министарства Народне Привреде, отпочет је и непрекидно руковођен посао на сувијању перносепоре 1894 година.

Тешкоће, које је Друштво у почетку рада на сувијању перносепоре морало да савладаје, врло су велике биле чему се осим прегрстале, које су у народу јак корен укладале. Експерименталном Друштва из године у годину успело се брзо, да се виноградари — привредници увере о штетности перносепоре и да се уште и олузе о начину и средствима за њено сувијање. Данас је већ, у томе толико постигнуто, да сваки коле шкућина и унајавијани виногра-

дар набавља и справу — прскалицу и материјал за справљање т.г. борбене чорбе за прскање виноградара, а Друштво сада има искључиво да се стара за набавку прскалица и плава јамена.

Кољико је напредује у овоме постигнуто може се извести из ових података набављених и растуриених прскалица а тако исто и плава јамена:

Дакле набављено је:	
У 1894 год. прскал. 203 ком. плава. јам. 11302 кгр.	
• 1895 " " " " " " " " " "	• 190
• 1896 " " " " " " " " " "	• 245
• 1897 " " " " " " " " " "	• 268
• 1898 " " " " " " " " " "	• 560
	• 10854
	• 16007
	• 38083

У. *Полов ратним страдацима и пољопривредницима*. — Поред избрјаних радова, који улазе у оквир друштвеног деловања на унапређење пољске привреде, Друштво је узимало удела и у хуманитарним радњама. Тако оно је узело учешћа у прикупљању пољних ратних страдалица и пољопривредника.

Кад је после ратова за ослобођење и независност закључен мир, прва брига била је и државна нашој и нашим држављанима, да се пољопривредницима и пољопривредницима.

Није било дозвољено што је држава претрпела иере, да се овим невољанима помогне, и то није узимавало никога да, на тај циљ, што жртвује од своје стране.

Тим појединачним требао је у првом реду да претходи Друштво за пољску привреду. И оно је занета дало једн пример у овој ствари, јер је све оно, што му је преко најпречих задатака претекло, дало на набавку справа и семена за ратне страдалце а преко новина изналажило да ће за оне које, које би од појединачних родољуба добило, набављати најпотребније земљопоседе справе и алате и шаљати их ратним страдацима.

- Овоме позаву одозвани су се:
1. Одбор за помоћ ратним страдацима са 1800 дина.
  2. Добротворно народна и познати родољуб пош. Јов. Газарлић са 1200 дина.
  3. Савезовско Друштво дрвеног крста преко Министарства здравствени са 1350 дина, и
  4. Српско Друштво За Пољску Привреду са 4200 динара.

- За овај прикупљени новац Друштво је набавило:
- 614 ова дука арпањика;
  - 119 " бела дука;
  - 163 ком. косара;
  - 703 " коса;
  - 729 " бртусова;
  - по 28 " рашника, димера и пртала;
  - 140 " рашника челичних;
  - 50 " бртусових плугова од коњег гвозда;
  - 307 " мотика;
  - 600 " сирова;
  - 370 драма дуванског семена;
- Овоме треба додати још што је Друштво из свог начина дало:
- 26 комада коса;
  - 350 ова шенице;
  - 350 " јетма;
  - 120 " беле раки;
  - 508 " кукурзур;
  - 149 драма дуванског семена.

- Даље поклоп
- 50 драма дуванског семена од Луке Добрића;
  - 135 " " дуванског семена од Т. Ђорђевића;
  - 60 ова наследа од Софије Пајка Илића

Све ово раскупило је назначенима пострадалима округа: кивањачком, црнобречком, александарском и крушевичком, и узмељени су владини комесари г.г. М. Спасић и пош. В. Вујошић, те су узимали распоред по ренови Виндреног Збора, т.ј. веће земљопоседе справе (као плугови) дате су оштитанима да их оне појединачним страдацима дају

па послугу, као општинску својину. Ситније справе и семење рјадато је као пољком.

Када је 1897 год. поплава опустошила много крајеве наше отаџбине, онда је била пушка брза помоћ не само у храни него и у семењу. Тада је Друштво набавило из одобрене државне помоћи за тај циљ и раскласало у име пољо- и семењу:

ОКРУГАМА	КИЛОГРАМА	КИЛОГРАМА	КИЛОГРАМА
Подунав.	26000 кукуруза	3000 мухара	1000 сит. проје
Позарев.	18000 "	2500 "	" "
Морав.	24000 "	2000 "	" "
Крагујев.	18540 "	" "	" "
Бруњев.	20000 "	" "	" "
Руднич.	15000 "	" "	" "
Нишком	18500 "	500 "	" "
Пиротском	3000 "	1000 "	" "
Увачком	4000 "	" "	" "
Брајинском	1000 "	300 "	" "
Тимочком	2000 "	200 "	" "
Подрич.	15000 "	3000 "	" "
Ваљевском	6000 "	2000 "	" "
Вранском	4000 "	500 "	" "
Свега	175.040 "	15000 "	5000 "

И ако је Друштво од своје стране учинило све што је могло да се оно семе што пре поље внак је од њега слаба нажда била, јер су га дотичне власти дошло раздаје народу.

Оволико колхоза је у власти Друштва било оно је знало држећи се старе изреке „Кад сваки учини колико може, учини је оно што треба.“

VI. *Друштвене финансије.* — За време од 30 год. Српско Пољопривредно Друштво имало је примљиво и издавања 1.573.486 динара и 70 пара. Од те суме, примљиво је од државе у име помоћи 365.473 динара и 30 пара, а остала је suma од промета справа, семена, влада камета, књига, прегледа на Тежак и од прихода с Друштвеног добра у Шапу.

У нарочитој *пресуди*, која је приређен за ову прославу и који ће се ускоро предати јавности, изложено је финансијско стање друштвено за минутих 30 година, и из њега могу постојани гости схватити до ступња све Друштвене и приходе и расходе, а осеи тога уперити се, да су Друштвене финансије сваком годином прилично јачале и да је отуда и његов рад био све јачи и поузданији.

Важно је напоменути, да је 1869 године, када је Друштво основано, било примљиво само 10.664 динара, а на крају 1898 динре после 30 година 150.043 динара, т.ј. пролићнога стања увећана је скоро за петнаест пута. Наравно према томе, и Друштво је била из године у годину све у бољој могућности, да живље ради на унапређењу наше пољске привреде, и како шире тврде, оно је на то, поред труда издало и знатне суме.

За време од 30 год. Српско Пољопривредно Друштво постигло је да има овај Дом, без икаквог дуга, а благо-дрожу плећеним одзиву чланова добротвора и угледача, да има и пољопривредни фонд који данас износи на 25000 динара.

VII. *Књижени рад.* — Прелазећи сада на књижение послове Друштва, имамо напоменути да су се ти послови у току прошлих 30 година, углавном односиле:

1. На уређивање и издавање прастабогача листа *Тежак*, који је све до ове године био и једина лист Друштва;
2. На уређивање и издавање *Пољопривредног Календара*;
3. На сирепање и издавање *Практичних пољопривредних поука*;
4. На сирепање и издавање *Поверљивог савеса* — *Пољопривредног Гласника*, и

5. На откуп и распрострањање пољопривредних дела, која би се Друштву у једном или другом облику понудила.

Тежак излази од самог почетка Друштва. Сам за се, он је данас читаво књижица, као залага свију наших предних чланова и пражелца овога Друштва, који вису залазили и труда и времента, да пољопривредној књижевности српској нуде своје скропне услуге кроз 30 минутих година.

Многобројни су радови, који *Тежак* у себи скрива, као што су многобројни и његови сарадници и сви његови трудбеници.

По форми *Тежак* је разво излазио, и то невад у форми 8^а и невад у форми, у калевом и данас излази.

По времену излажења, он је излазио недељно, десетодневном, петнаестодневном и месечно.

По јачини, излазио је на табаку, на два табака и више и у читавим свесима.

Тежак се за све досадашње време штампао у државној штампарији, а од 1892 до 1896 још и *Београдској*.

Сад се штампа по кредит, који му је једнострано одређен у 6000 динара годишње, одакле се штампа и *Пољопривредни Календар*. Ако би воља Српског Пољопривредног Друштва, влада одина у Народној Ступинице могла би свој отекнувању да се или ова два издања Друштвена штампају бесплатно или да им се на основу поменутог закона одређи кредит по томе, колико високо штампање стварно и износи.

За све време од када *Тежак* излази, он се штампао и развијао и више стотина примерака, кад више кад мање. Од почетка ове године он се штампа у 2000 примерака и разношави онима, који га по Наравнома бесплатно добијају и онима, који за ње положе одређену претплату. У Друштву одакле неће бити вересације од претплатника *Тежак*.

Из *Садржења Тежак* за 25 година, која овак дана излази, види се једн број *Тежак*ових сарадника, као што се види, прегледају изложени и њихови многобројни радови по свима гранама Српске Пољске Привреде.

Пољопривредни Календар излази од 1883 године. То је књига која поред обичне *календарске садржења* и поред *подсетника пољопривредних* сваке године доноси и разноприсну и облику *попу* у пословама, која земљораднику предстоје. За прошлах 17 година *Пољопривредни Календар* представља научни материјал, којим се сваки земљорадник корисно може послужити.

Практичних пољопривредних поука изашло је досада свега пет а за две је сирепа и одобрена грађа, из чега нам ваља извући напомену, да у том правцу одакле ваља више радити.

После многих попушаја и после великих тежкоћа, ове је године изашла *И свесна Пољопривредног Гласника, поверљивог савеса* Српског Пољопривредног Друштва, који по смислу друштвених *Правила* треба да *проучава стаме наше пољске привреде и да расветљава сва научна питања на тој области нашег пољског живота*.

За 30 минутих година Друштво је откупило више пољопривредних свеса и тиме приносао ширењу пољопривредних знања путем књиге, као што је одаказивало да се на *Тежак*у претплатују неколико поуке, корисне нашим земљораднику и његову подмлатку.

Из ових кратких напомена о књижевним пословима Српског Пољопривредног Друштва ни сте, Господи, тузи да се ти послови одакле у *Тежак*у, *Пољопривредног Календара*, *Практичних пољопривредних поука*, *Пољопривредног Гласника* и промету других пољопривредних књига, али има нешто што би х врло радо напомену у овој свезаној прилици и што би ни, можда, и очевитица: *како*

су били ти послови књижевне природе, којима се Друштво за три деценије, од свога оснивања па до данас бавило; колико су они користили српском пољопривредној науци кроз све слојеве вредног живота — ето на та питања ми највише можемо сада одговорити, али, славаби да нас своју тридесетогодишњацу, Српско Пољопривредно Друштво сме да узвике и на тај спомен својих књижевних радова и да, предајући га млађем покољењу, које за нама долази, благодарило узвацим:

Слава славни оних, који су предано служили српском науку и српској пољопривредној књижи и којих данас неки међу живим славаденицима;

Хвала труду и покретљиву снагу оних, који још и сада неуторно раде на српској књижи и на српској науци;

Хвала српској Држави, која је Српско Пољопривредно Друштво од самог оснивања па све до дана данашњег веома обилато понагала.

Хвала српскоме Краљу, Највишем Заштитнику Српског Пољопривредног Друштва и Његову Дону, на великој бризи и свагдашњој пажњи према сваком раду овога Друштва, које данас слави своју тридесетогодишњацу и од беспристрасне историје отенује праведну оцену!

ОВОГОДИШЊА БЕРБА У ВИНОДЕЛСКО-ВОЂАРСКОЈ ШКОЛИ

Овогодишња берба грођа у Винодел-Вођарској школи извршена је са извесним повинама, које заслужују да изиђу у ширу јавност. Пре свега берба је била веома изобилна зато досада није била наједне године. Виноград на песку у Радужеву родио је изавредно, а и садови на америчкој подлози били су богата грођем. Пралица је била, да се ове године чине разни експерименти, која ће с једне стране обогатити наше знање о домаћим или и страним сортама грођа па разним подлогама, а с друге стране пружити што ширу праксу ученицима школе. Најзад уврала школска имада је још даље, те је предугада оладе извесних радња, које долазе у нове проблеме научне, огледе са *култивацијом* (вештачким) *квасама*.

Од тих новина, које су вршене у Винодел-Вођарској школи навешћемо овде неколико.

Извештај је агркултурни хемичар Министарства Привреде, те је на месту анализе шире од разних сората грођа и на разним подлогама. Резултат тога рада изнеће се у *Тезису*. Подаци су врло занимљиви и поучни, и ми сврхалома унапред пажњу читаца на њих, а још нише на закључке, који ће се отуда извести.

Друга је важна новина — рад на идућим *Тријумбу* која издаја зрна од шепурине. Муљача је набављена прошле године, па је ове године могла да се огледа. Тријумбе даваја доста чисто зрно од шепурине, али је на посао умалома, јер споро ради, а зрно сувише лгично и у троп претвори. Може с најбољом користи да се употребити за муљаче грођа за *црно вино*.

Трећа је важна новина муљача од *Браке Мобила* из Амбона у Француској. Набављена је ове године. И она откида зрнице од петељака и муља га. Ради у сваком погледу изврло и лако; а може да одвоји зрна од петељака и измуља за 1 сахат 3—4000 килограма кљука. Са овом интересном справом ми ћемо читавце накнадно опширније упознати.

Огледи са *вештачким квасма* (култивацијом гљивицама за прекирање) од вина најученијег гласа, као: Рајског Ралинга, Бордоа, (Bordeaux Margaux) и Бургуада (Bourgade) изведени су с великим интересом. Квасац је набављен преко познатог биолога — хемичара Жакема из Института Ла-Клер у Мартоу у Француској.

Услед дугог пута гљивице су биле послате у сконцентрисаном латентном (мирном) стању. Пошто су у школи оживљене и размножене посејане су: оне од Рајског Ралинга у шире од грођа Ралинга за бело вино, оне од Бордо-Маргоа у кљуку Спадарте с додатком Зичника, а оне од Бургуада у кљуку Каменчаре, за црно вино. Уза сваки суд, засејан културним гљивицама, постављен је и напуњен истим кљуком (односно широм) по један суд и остављен под потпуно једнаким приликама да преврне са вањим обичним квасцем (ферментом), да би се јасно могло видети уколико овакав начин прекирања са културним гљивицама утиче на будуће вино додавањем особина оних вина, од којих је квасац посејан, а о чему се у последње време толико говори у научном и практичном свету. Дошавше ће уврала школе подирићи ова два и вештачко одена и хемичкој анализи, а од истих изнеће и на Париску светску изложбу.